

[Věda jako vymezená svým předmětem a svými metodami]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[\[Příležitostné poznámky, 1981\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[\[Příležitostné poznámky, 1981\]](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 8. 12. 1981
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 8. 12. 1981

[Věda jako vymezená svým předmětem a svými metodami]

1. Věda může být vymezena svým tématem, resp. svým „předmětem“. V tom případě je tento její předmět vyňat z „celku“ skutečnosti, stává se jen určitým výsekem „univerza“, takže příslušná věda ztrácí svou povolanost zabývat se něčím jiným, co je za hranicemi onoho výseku, zejména pak tím, co uvádí vymezený předmět do souvislosti s celkem – a už vůbec tímto celkem samotným. Svou specializací rezignuje věda zároveň na kompetenci v záležitostech poznání za hranicemi zvolené specializace.

2. Věda může být určena (spíš než vymezena) svou metodou (resp. svými metodami). V tom případě ovšem její metody jsou buď jen jí samotné vlastní – a pak je nemůže legitimně aplikovat za hranicemi svého oboru; anebo je sdílí s jinými vědami, a pak přichází k platnosti bod 1., totiž že se od těchto „jiných“ věd může oddělit a odlišit buď svou specializací na vymezený předmět zkoumání, anebo tím, že vedle zmíněných společných metod má ještě nějaké své vlastní, s jinými vědami nesdílené metody – což je právě míněno v bodu 2. V takovém případě je takovými jen sobě vlastními metodami konstituována (nebo alespoň spolukonstituována, je-li jich víc anebo podílí-li se na její konstituci ještě nějaké jiné konstituenty). Připustíme-li, že i jiné vědy (nejméně však jedna jediná jiná věda) mají takové své vlastní metody, jimiž jsou konstituovány, znamená to, že zároveň se svou specializací, která je už konstitutivně dána určeností jednou nebo více specifickými, do jiných věd nepřenositelnými metodami, přijímá taková věda jednoznačnou abstenci v eventuelním kompetenčním úsilí o řešení problémů překračujících hranice její specializace.

3. Záleží ovšem na pojetí toho, čemu říkáme „metoda“. V bodě 2. platí vše, co bylo řečeno, za jednoho tam nevysloveného předpokladu, totiž že je nějaká přímá vazba mezi předmětem výzkumu a užitou metodou. Může se samozřejmě stát, že možnost legitimní aplikace metody je širší než právě zkoumaný předmět, a pak lze též metody užít i na jiné předměty. V tom případě však všechny předměty, při jejichž zkoumání lze určitou metodu legitimně aplikovat, představují širší úsek (výsek) univerza, který je tím „předmětem“, k němuž se zmíněná metoda v oné „přímé vazbě“ vztahuje. Zkrátka jde o předpoklad, že „jaká metoda, takový předmět“ a naopak „jaký předmět, taková metoda“.

4. Existují však „metody“ (v jiném smyslu toho slova), které se takto přímo a jednoznačně nevztahují k žádnému předem vymezenému předmětu, resp. které se k určitému předmětu vztahují „nepřímě“, „nepředmětně“, přes vztah k jinému předmětu (= prostřednictvím vztahu k jinému předmětu). Tomu je třeba věnovat zvláštní pozornost.

Písek, 8. 12. 81

811208